

AKKOR NEM SZERETTEM MAGAM

VARGA CSENGE ORSOLYA BESZÉLGETÉSE
VARGA BALÁZS SZÍNÉSSZEL, KÖLTŐVEL

Két színházi ember a költészetéről beszélget. Egy színész, egy teatrológus és egy beékelődött zavar. Nem vagyok hozzászokva a zavarban lévő színészekhez – de végül is Balázs itt most költő. Mindketten keressük a szavakat – ez költői is, és drámai is, noha a cél egy interjú. Semmi túlzott artisztikus(s)ág.

Mikor kezdődött benned az írási vágy?

Még Kolozsváron, a líceum alatt és az egyetemi évek alatt is írogattam. A késztetés mindig ott volt bennem, de soha semmi kerek nem jött ki. Mindig éreztem, hogy vannak bennem versek akár. De nem tudtak körvonalazódni.

Mi segített kibújni, hogy végre kerek legyen a vers?

A Covid-időszak hozta el, mert akkor nem volt színház. Így semmi nem volt, ami ezt az alkotási vágyat kielégítse – és akkor csillant fel az írás. Közben elkezdtem terápiára járni, és a pszichológusom javasolta, hogy írjak. De nem azt mondta, hogy verset! Én sem verset akartam, de az lett belőle. Összeállt. Kerek lett.

A versírásához kell valamiféle figyelem. Van arra saját taktikád, hogy megtaláld, ami fontos számodra?

Az érzeteket figyelem, azokat fordítom szavakra. De ez nagyon bonyolult. Inkább befelé fordulok, hogy bennem mik történnek, és valahogy összehozom azt a külvilággal. Figyelem, hogyan mennek át rajtam a dolgok.

Hogyan születik meg a kerek egész?

Első sorokat keresek. Kell egy sor, ami elindít. Hogy utána mi lesz, az már lazább játék. Nem is tudom, mi vezeti utána a szövegemet... Azt sem tudom, hogy milyen szakmaként üzni a költészetet, milyen az, amikor téma kell, dolgozni kell. Én nem azt érzem, hogy dolgozom, amikor írok egy verset, és emiatt szégyellek rá mesterségemként tekinteni. Nem ástam bele magam versformákba – van valami dallam, ami vezeti bennem a verset. Mint a zene.

Elég sok nagyvárosban éltél. Kolozsváron évekig, aztán Nagyvárad, majd Marosvásárhely. Szerinted hozzáad a vers hangulatához egy város rezgése?

Amikor írok, egy bizonyos térbe kerülök, a gyerekkor terébe, ami egyben a sebezhetőségé is. Szinte fizikailag érzem azt a helyet, nem egy könnyű terep, hirtelen az upside down jut eszembe a *Stranger Things*ből. Valamikor a líceumban szó esett arról, lehet, hogy a *La țigănci* kapcsán, amit Eliade mondott, hogy neki a szülőváros mitikus tér, attól soha nem lehet szabadulni, az végigkíséri az életet. Ezt mostanában kezdtem csak megérteni. Nevezzük akkor az enyémet Sepsiszentgyörgynek...

Mondjuk, az látszik is, hogy nem egy Simon Mártonon nevelkedett copycat vagy. Egyediség, szabadság van a soraidban, meg érződik, hogy nem a megélhetésed múlik ezen.

Van egy lazaság benne. Lehet, hogy csak ebben... Ezt némi öniróniával a színészetre értem. Nekem nehéz dolog ez a szabadság. Legalább annyira, mint a szerelem, de ezt már előttem is elmondta egy másik bajuszos.

A szabadidőben próbálsz kiszakadni a színházból?

Csinálok időt rá. Amikor nem figyeltem befelé, akkor nagyon rosszat tettem magammal. Csak arra figyeltem, hogy a színház legyen jó – akkor nem szerettem magam. Most próbálok szeretni, de ahhoz időt kell szakítani másra is a színházon kívül. Hogy egyensúly van-e? Nem hinném, hogy bármikor is lenne. Nem tudok megállni középen.

Egyből leíró ember vagy?

Igen.

És utána még félreteszed, hogy ránézz, vagy amiután megírtad, az kész van?

Nem, nem. Ránézek. Teszem-veszem, de általában megvan az eleje, közepe, vége, aztán még beszúrok dolgokat, ha úgy van. De ez sem tudatos, csak folyamatosan újraolvasom és bővitem, ameddig úgy érzem, hogy végre egyben van.

Megszületik a vers, hozzáteszünk, vagy éppen elveszünk. Aztán két hét múlva rájövünk, hogy nem tetszik, másnap meg a kedvencünk lesz.

Volt már olyan, hogy egy versemet én nem tartottam fontosnak, a barátaim meg azt mondták, hogy az a legjobb. Pedig én nem úgy éreztem. Szerencsém van Öcsikével, Bartha László Zsolt színész kollégámmal – neki szoktam először megmutatni, amit írok. És Kemenes Heni, neki köszönhetem az első megjelenést az *Újváradban*, az ő bátorításai nélkül sem volnék ma itt. Aztán a legközelebbi barátainak és a barátnőmnek persze. Ők mind jó szemek, és reagálnak.

A verseidben nincs fölösleges duma. Hogy éred el, hogy ne legyen túlírt?

Most arra gondoltam, ha könyvajánlót kérnének tőlem, akkor is hasonlóan gondolkodnék, mint amikor verset írok. Ne legyen benne semmi fölösleges, de ne is legyen kevés. Minden szó, minden kötőszó próbáljon a helyén lenni. Valahogy így vagyok összerakva. Lehet, hogy a színészetből jön ez a mértékre való törekvés, hogy se kevés, se sok. Legyen pont elég.

A következő kérdésem magamból indul. Amióta elkezdtem a teatrológia szakot, egyáltalán nem tudok verset írni. Még alkotói blokknak sem lehet nevezni, egyszerűen nem jön. Minden drámai vagy szakszöveg. Nincsenek metaforák vagy érzelmi kilengések hosszan leírva. Érzed azt néha, hogy a színpadi szöveg befolyásol a versírásban? Sikerül elválasztani magadban a saját hangodtól?

Amikor elkezdem írni, akkor nem volt színház, és azt hittem, hogy majd ha újra lesz, akkor ezt is, azt is csinálom. Mostanában én sem nagyon írok... Talán nem is attól függ nálam az írás, hogy színházazok-e éppen, hanem attól, hogy tél van-e, vagy nyár. De ez sem egy törvény. Sokszor szoktam magamban a versírást a dramaturgiához hasonlítani, hogy mikor jelenik meg egy szó, egy mondat, mint a drámában egy szereplő. Ez valamiféle érzék, egy izomzat, ami szerintem a színházban fejlődött ki bennem. A teatrológia meg biztos másfajta gondolkodást igényel, érdekes lenne, ha kritikát versben írnátok.

Írt már valaki kritikát vagy visszajelzést versedre? Lehet ez akár egy jól megfogalmazott Facebook-komment, vagy sajtóban megjelent.

Sajtóban biztos nem. A *Helikon*ba küldtem verseket, kettőt publikáltak, és Nagy Zalán költő, szerkesztő vissza is jelzett. Adott konkrét véleményt arról, hogy milyen az, ahogyan írok.

Egyszer összegyűjtöttem nagyon sok verset, és elküldtem Kemény István-nak, aki válaszolt is. Az nagyon jólesett. Részletesen kielemezte a verseimet, és elégedett volt. Persze... nagyon durván megírta. De azért volt olyan vers is, amire azt mondta, hogy ez így jó, ahogy van. Sokat segített.

A színházkritika – szoktad azt érezni, hogy hozzátesz a munkádhoz? Volt olyan írás, ami érdemben a te munkádra irányult?

Azt érzem, hogy többségében nem is dicsérnek, és nem is szidnak – de ez baj. A kritikának mindenképp építő jellegűnek kell lennie. Még tíz évvel ezelőtt Zsigmond Andrea írta egy blogbejegyzésében, hogy „Varga Balázs egyszerűen nagyszerű”. Még olyanok vannak, hogy „jól viszi az előadást”, de igazából az, hogy értő szemmel találkozzam... Nem azért, mert nincsen értő szem, hanem lehet azért, mert engem nem látott meg. Ha pedig valaki fél kimondani kritikát, akkor annak nincs értelme. Szükség van a következetességre és hitelességre.

Ha őszinte vagyok, akkor a versírásban nekem nagyobb szabadságom van, mint a színesztben. A színpadon másképp lehetsz szabad, viszont függsz a kollégáktól, rendezőtől – az meg ezért izgalmas. A kettő így egészíti ki egymást nálam. Nagyon nagy ajándékok ezek. Sokszor elgondolko-dom, hogy van-e létjogosultságuk. De ha rám hatással tud lenni akár egy jó vers, amit elolvasok, ha meg tud változtatni, az a legjobb dolog a világon.

Slam Poetry?

Jó dolog, de engem nem vonz. Akkezdet Phiait hallgattam régebben, és tetszett is. Az viszont érdekes, hogy ezek a szövegek csak előadva mű-ködnek igazán. Vagy például Kae Tempest: ő valahogy visszatér modernül a gyökerekhez. Szerintem valahogy ilyen lehetett a költészet a kezdeteinél, zenével kísérvé. Ha kizárólag az embereknek van előadva, ha ez a slam, így már vonz, így már nagyon érdekel, így már összeér a színházzal. A sa-ját verseimet mindig hangosan felolvasom. Hallanom kell, éreznem, hogy működőképes.

És végül: mi a cél?

Hogy mi a cél, miért írok? Mert hogyha engem egy rossz pillanatban az, hogy megírtam, kiségtett, akkor remélem, hogy valakin, egy emberen legalább picit segít, hogyha elolvassa. De lehet, hogy csak magamért írok, hogy én legyek tőle jól. Több versem is, majdnem az összes szorongásból született. A költészet jó szorongásoldó.

Az írás a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem II. év teatrológia szak szí-nházi szaksajtó tantárgyának keretében készült. Irányító tanár: Boros Kinga.